

ERÜ mälumäng 20. oktoober 2023

(Küsimused koostasid Külli Lorents, Irina Golenkova, Krista Visas ja Heda Piiriste
Pärnu Keskraamatukogust)

1. 1967.aasta Montreali maailmanäitusel esindas Nõukogude lastekirjandust ühe Eesti kirjaniku raamat. Küsime selle kirjaniku nime ja raamatu pealkirja. Kirjanik on avaldanud teoseid mitmete pseudonüümide all nagu näiteks Emilie Ohmu ja Helene Piepenberg. (2 p)

Vastus: Venda Sõelsepp, raamat “Kutt Kiisupoeg”.

<https://parnu.postimees.ee/7816187/venda-soelsepp-100-onu-venda-raamatukass-kutt-kiisupoeg-oli-pariselt-olemas/> Pärnu Postimees 17. juuli 2023

2. Raamatus „Edgar Valter. Lasteraamatute illustratsioonid 1948-2005“ (2014) meenutab Aino Pervik, et üldiselt joonistas Edgar Valter peast. Kuid Arabella raamatu jaoks olid tal peategelaste joonistamisel modellid. Arabella modelliga pole Pervik kohtunud, kuid ühe tegelase modelliks oli tema poeg Mihkel Raud. Mis oli selle tegelase nimi? Vihjeks nii palju, et selle tegelase nimi on seotud ka raamatukogundusega. (1 p)

Vastus: Mustlaspoiss Mirko

3. Sel aastal ilmus eesti keeles maailmakuulsa kirjaniku raamat, kus autor tõlgendab luulevormis 6 tuntud muinasjuttu. Nimetage autor ja pealkiri. (2 p)

Vastus: Roald Dahl „Riivatud riimid“. Eesti keelde tõlkis Leelo Märjamaa

4. Mis seob omavahel neid raamatuid? (1 p)
Jevgeni Zamjatin “Meie”

George Orwell “1984”

D.H.Lawrence “Lady Chatterley armuke”

Aldous Huxley “Hea uus ilm”

Henry Miller “Vähi pöörijoon”

Shahrnush Parsipur “Meesteta naised”

Vastus: Kõik need raamatud on ilmunud sarjas “Keelatud klassika”.

5. 2008. aastal ilmus sarjas “Moodne aeg” inglise kirjaniku Adam Thorpe’i raamat “Kahe hingetõmbe vahel”, mille üheks tegevuspaigaks on Eesti ja üks tegelane viiuldajast ettekandja Kaja. Kes on need kaks kuulsat eestlast, kelle looming äratas kirjanikus nii suure huvi Eesti vastu, et ta külastas Eestit ja hiljem kasutas oma muljeid selle romaani kirjutamiseks? (2 p)

Vastus: Jaan Kaplinski ja Arvo Pärt

Kommentaar: 1987.aastal kirjutas Adam Thorpe ülistava arvustuse Jaan Kaplinski inglise keeles ilmunud luulekogule “The Wandering Border” ja Arvo Pärdi muusika on ainus, mida Thorpe kirjutamise taustaks kuulata tahab.

<https://www.ohtuleht.ee/elu/303476/inglise-eesti-armastuse-lugu>

<https://ekspress.delfi.ee/artikkel/69205107/adam-thorpe-esitles-raamatut-eestist>

6. Üks Eesti autor on kirjutanud oma 2023. aastal ilmunud romaanile eessõna väga päevakohase pealkirjaga “Taaskasutus”.

“Tosin aastat tagasi kirjutasin raamatu. See ebaõnnestus. Klassiku müütiline nägemus, millele püüdsin aupaklikult läheneda, jäi tabamatuks. Mõndagi on mattunud ajatolmu, küll aga kunagi pörkunud vaimumõõkadest lendu löönud sädemed pole mulle ikka veel rahu andnud. Meenuvad tookordsed mõtted, mida ma aga siis ei suutnud sõnastada. Umbes samamoodi, nagu toimekas daam leiab sahtli põhjast vähekantud, ammu kõrvale heidetud olmerõiva, välgatab kääre, lisab paela, kõrvaldab nööbi ja vormib sellest uena särava rüü punasele vaibale astumiseks, nii ka mina võtsin kümnekonna möödunud aasta jooksul pidevalt käsile oma murelapse, raamatu kummalisest hingest, mis asub meist kõrval, vast koguni meist kõrgemal. Või siis meis endis. Nüüd olen ehk piisavalt seda lõikunud ja nõelunud. Nüüd on see valmis, veel ühte aastakümnet pole selleks enam vaja.”

Nimetage autor ja raamatu pealkiri. (2 p)

Vastus: Enn Põldroos “Absalon: ühe kuradi täpsustatud elulugu”

Kommentaar: 2011.aastal ilmus Enn Põldroosil romaan “Absalon, ehk, Veel üks Põrgupõhja vanapagan”, mis nimetati 2010.aastal toimunud romaanivõistluse “Uus Põrgupõhja vanapagan” parimaks teoseks.

7. Kuulame kõigepealt ühe luuletuse, mille kirjutas Pärnus elanud poet Heiti Talvik (1904-1947). (3 p)

Luuletus: <https://www.jutupeatusee/legendaarne>

kirjutage:

1) kes luges luuletuse ette?

- 2) millisel tänavusel suursündmusel esitati seda luuletust lauluna (helilooja: Peeter Kononov)?
- 3) millist looduskaunist paika luuletuses kirjeldatakse (kohanimi)?

Vastus: 1) Juhan Viiding

- 2) XIII noorte laulupidu "Püha on maa" (ühendkooride esituses)
- 3) luuletuses kirjeldatakse Valgeranda

Kommentaar: Bernard Kangro: "Pärnu Ülejõelt veepiiri jälgides või koguni otse läbi madalate lahesoppide minnes jõuame helendavate luideteni Valgeranna ees. Päikesepaistelisel päeval pärlendab siin vesi ja helendab valge liiv, nagu seda Heiti Talvik oma luuletuses „Legendaarne” nii südamesse haaravalt on kujutanud." (Meie Maa II: Lääne-Eesti. Lund: EKK, 1956. Lk. 196.)

8. Tema lapsepõlv möödus Räämal, ta on õppinud Pärnu Poeglaste Gümnaasiumis ja Pärnu linnakoolis. Kunstianded avaldusid juba kooli ajal, andis välja kooli naljalehte ja joonistas õpetajatest karikatuure, mistõttu ta gümnaasiumist välja visati. 17-aastase kunstniku pilapilte ilmus ajakirjades “Sädemed” ja “Meie Mats”. 1915. a I maailmasõja ajal mobiliseeriti ta Vene armeesse, Poolas langes kohe sakslaste kätte vangi. Teda peeti kadunuks, 1918. a lõpus avaldas Päevaleht koguni nekroloogi, milles tunti sügavat kahetsust särava talendi hukkumise üle. Noor kunstnik ilmus aga 1919. a alguses täiesti elusana ajakirja “Meie Mats” toimetusse. Kes oli see andekas kunstnik? (1 p)

Vastus: Gori. Eesnimi oli algselt Grigori/Georg. 1935. a eestindas eesnime Velloks (Grigori Tõnisson, Georg Tõnisson, Vello Agori, Gori)

Kommentaar: Tema karikatuurid olid nii populaarsed, et kui lehes polnud tema pilapilti, öeldi - tänane leht on tühi. Sel aastal valmis temast Raimo Jõeranna dokfilm „Gorikaturist“

<https://filmivabrik.ee/?page=gorikaturist&lang=et>

9. Krimikirjanike Assotsiatsiooni (Crime Writers Association) Pistodad on olnud kvaliteetse krimikirjanduse sünonüümiks pea 70 aastat. Esimese auhinna sai Winston Graham raamatu "The Little Walls" eest. Kuldse Pistoda nime kannab auhind alates 1960.aastast. Mis nime kandis auhind eelnevalt? (1 p)

Vastus: Punase Heeringa auhind (Crossed Red Herrings Award)

<https://www.luts.ee/kirjandusveeb/index.php/kirjandusauhinnad/vaelismaised-kirjandusauhinnad/225-kuldne-pistoda>

Kommentaar: Aastate jooksul on Pistodade arv varieerunud. Praegu annab CWA igal aastal välja kümme Pistoda, sh parima põneviiku ja uustulnuka ning ka Raamatukogu Pistoda (Dagger in the Library), mis esitatakse raamatukogu lugejate poolt ning valitakse raamatukoguhoidjate poolt. Võitjad kuulutatakse välja 26. oktoobril.

10. Milline siseministri poolt 1932. aastal lubatud tegevus suurendas ERÜ sissetulekuid ja kindlustas ühingu ainelist olukorda? (1 p)

Vastus: luba loteriide korraldamiseks. loteriidest saadud raha kasutati peamiselt ajakirja väljaandmiseks, ekskursioonideks ja stipendiumideks (ERÜ juubelialbum, 2023)

11. Küsitav elas Tallinnas 2004. aastal peaaegu terve aasta ja töötas Joonisfilmis, kus tegi filmi „The Easy Writer“. Kirjanikuna debüteeris 2005. aastal. Teda on nimetatud musta mure humoristik, lisaks kirjutamisele ja filmitegemisele laulab ta punkbändis.

Priit Pärn meenutab: „Tuleb nii välja, et kolm korda olen ma tema elu mõjutanud. Kõigepealt nägi ta minu filmi «Eine murul» ja otsustas tulla Turusse animatsiooni õppima. Siis, vist kolmandal kursusel, soovitasin tal koolist ära minna ja kirjanikuks hakata – ta kirjutas väga hästi. Ta ei teinud seda. Kolmas kord oli siis, kui ta andis mulle oma raamatu käsikirja lugeda ja mina, kasutades alatult korruptiivseid kanaleid, korraldasin selle, et see pandi Werner Söderströmi kirjastuse käsikirjade virnas teiste peale. Muide, aastast tuleb neid sinna ligemale 700.“ Kellest on jutt? (1 p)

Vastus: Katja Kettu. Eesti keeles on temalt ilmunud 4 raamatut: „Keevitaja“ (ek2011); „Ämmaemand“ (ek2012); „Ööliblikas“ (ek 2016); „Rose on kadunud“ (ek 2019)

12. Järgmisel aastal tähistab kirjanik, poliitik (:):kivisildnik 60. sünnipäeva. Koos Aarne Ammanniga on ta kirjutanud krimiromaanide sarja, mille pealkiri tuleneb ühe rahvusvaheliselt tuntud filmisarja pealkirjast. Vihjeks võime öelda, et paljud eestlased ei kujuta jõule ilma selle sarjata ette. Nimetage raamatusarja pealkiri. (1 p)

Vastus: „Visa hing Kilingi-Nõmmelt“

13. Leiutasime Pärnus uue luuleliigi – sisukorra luule. Millise luulekogumiku sisukorra põhjal on see luuletus koostatud? (1 p)

Mina see olin
Küüntest kübaras
Tulen kukesammudega
Päike põletas silmi
Taob süda kui kellakara
Luuletamine on raske töö

Vastus: „Närvitruk“, esmatruk ilmnes 1971, 2023. aastal ilmnes Joel Sanga, Jüri Üdi, Toomas Liivi ja Johnny B. Isotamme kassetist uustrukk LR kuldsarjas.

14. Eelmise aasta märtsikuises Plekktrummis andis Rahvusraamatukogu kultuurinõunik Karl Martin Sinijärv kaks raamatusoovitust: üks oli Jan Kausi värske teos "Vaade". Teise soovitatud raamatu kohta ütles Sinijärv nii:

“Praegu vaatan tühja tagakülge ja enne kiitmist ütlen kriitikaks, et uue ja tundmatu autori puhul võinuks tagakaanel seista midagi järgmist: "Autor on pooleldi soomlane ja pooleldi eestlane. Kirjandusega kokku puutunud sünnist saati. Tõmmanud käima hulga huvitavaid sõnakunstilisi tegevusi ning olnud juhtiva jõuna kaasas mitmete kirjandussündmuste ja rahvusvaheliste raamatute sündimise juures. Verinoore autori esimene luulekogu on isiklik, inimlik ja kohalik. Tasub avamist, seda enam lugemist." No ja ilusa poisi pilt oleks ka võinud kaane peal olla. Tüdrukutele meeldinuks! Ja akadeemilistele vanakirjanikele :).

Vihjeks võib öelda, et sel aastal ilmus küsitavalt autoril kakskeelne luulekogu „tere kas tohib/tere kas võis“. Kes on see noor luuletaja ja nimetage esikteose pealkiri? (2 p)

Vastus: Reijo Roos „Kured kotkad kajakad“

15. Ühe kalendri järgi on meid sel aastal ees ootamas sellised tähtpäevad: järgmisel reedel, 27. oktoobril külmakrõpsupäev, 14. novembril muinasjutuvestmispäev ja 24. detsembril soojade soovide päev. Millisest kalendrist pärinevad need tähtpäevad? (1 p)

Vastus: Pokukalender, <https://www.pokumaa.ee/pokukalender/>

Lisaküsimused:

Avasta raamatukogusid – Mitut templipassi tagastas Merje Meerits – 11